

Sygn. akt III KO 15/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon (przewodniczący)

SSN Jarosław Matras

SSN Jacek Sobczak (sprawozdawca)

Protokolant Teresa Jarosławska

w sprawie S. K.

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 6 czerwca 2013r.

wniosku pełnomocnika wnioskodawcy o wznowienie postępowania zakończonych wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 21 października 2008r., II AKa .../08, utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w R. z dnia 12 czerwca 2008r., sygn. akt II Ko .../08 "odszk.",

1. wznowia postępowanie w sprawie z wniosku S. K. o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu niesłusznego pozbawienia wolności w sprawie Sądu Wojewódzkiego w R. o sygn. akt II K .../76;

2. uchyla wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 21 października 2008r., sygn. II AKa .../08 oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Okręgowego w R. z dnia 12 czerwca 2008r. , sygn. II Ko .../08 i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w R. do ponownego rozpoznania;

3. obciąża Skarb Państwa kosztami sądowymi postępowania wznowieniowego.

UZASADNIENIE

S. K. w dniu 20 marca 2008 r. wystąpił w oparciu o przepisy ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm. - dalej określana jako „ustawa lutowa”) z wnioskiem o odszkodowanie i zadośćuczynienie związane z niesłusznym tymczasowym aresztowaniem przez Sąd Wojewódzki w R. w sprawie o sygn. akt II K .../76. Wnioskodawca wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 25.000 zł. Podał także, że ubiegał się już uprzednio o odszkodowanie z powyżej wskazanego tytułu (w kwocie 300 mln. starych złotych, k. 2 uzasadnienia SO), co skutkowało wydaniem przez Sąd Okręgowy w R. postanowienia z dnia 8 czerwca 1994 r., sygn. akt II KO .../93, na mocy którego zasądzono na jego rzecz kwotę 50 mln starych złotych. Kwota, którą otrzymał wówczas nie uwzględnia szkód materialnych jakich doznał w związku z nagannymi działaniami ówczesnej władzy oraz jest nieadekwatna do obecnej siły nabywczej pieniądza. Wskazał we wniosku na trudną sytuację materialną.

Wyrokiem z dnia 12 czerwca 2008 r., sygn. akt II KO .../08 Sąd Okręgowy w R. wniosek S. K. o zadośćuczynienie i odszkodowanie oddalił podnosząc w uzasadnieniu, że w sprawie o sygn. akt II Ko .../93 zasądzono już odszkodowanie 50 mln starych złotych na rzecz ww. wnioskodawcy, natomiast rozpatrując możliwość orzeczenia uzupełniającego odszkodowania w oparciu o art. 8 ust. 4 ustawy lutowej, nie można pominąć treści przepisu art. 8 ust. 1a, który wprowadza górny i nieprzekraczalny próg łącznej kwoty odszkodowania - 25.000 zł. Nadto stwierdził, że proporcjonalność kwoty zasądzonej w 1994 r. do ówczesnego przeciętnego wynagrodzenia, nie wskazuje aby zachodziły podstawy do uzupełniającego zadośćuczynienia.

Od tego orzeczenia wywiedziono apelacje, które uznane za bezzasadne w stopniu oczywistym zostały oddalone przez Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 21 października 2008 r.

W dniu 26 marca 2013 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek pełnomocnika S. K. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym, a powołanym wyżej wyrokiem Sądu Apelacyjnego. Jako

podstawę prawną wniosku powołano przepisy art. 540 § 2 k.p.k. w zw. z art. 542 § 1 k.p.k. i art. 544 § 2 k.p.k., jednakże podstawą faktyczną uczyniono wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r., sygn. akt P 21/09, zgodnie z którym art. 8 ust. 1a ustawy lutowej, dodany ustawą z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 191, poz. 1372), jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 32 ust. 1 i art. 2 oraz art. 41 ust. 5 w zw. z art. 77 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz jest niezgodny z art. 31 ust. 1 i 2 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji RP. Art. 8 ust. 1a ustawy lutowej, na którym Sądy obu instancji oparły rozstrzygnięcia w zakresie górnego progu kwotowego zasądzonego odszkodowania, utracił moc. Pełnomocnik podniósł, że zgodnie z art. 540 § 2 k.p.k. postępowanie wznawia się na korzyść strony, jeśli Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją RP, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

W konkluzji pełnomocnik wniósł o wznowienie postępowania w przedmiocie zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia w trybie ustawy lutowej oraz uchylenie obu wyroków i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w R. do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Generalnej wniósł o uwzględnienie wniosku pełnomocnika wnioskodawcy (k. 47 akta SN).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek o wznowienie postępowania uznać należało za zasadny.

W pierwszej kolejności podnieść należy, że zgodnie z art. 540 § 2 k.p.k. postępowanie wznawia się na korzyść strony, jeżeli Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Bezspornie z taką sytuacją mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie. Artykuł 8 ust. 1a ustawy lutowej, który stał się podstawą prawną orzeczeń Sądów obu instancji oddalającą roszczenie wnioskodawcy, został uznany za niezgodny z Konstytucją RP.

Przywołać jednakże w tym miejscu należy stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w m. in. wyroku z dnia 26 września 2011 r., sygn. akt II KO 51/11 {Lex 960529}, zgodnie z którym, uznanie niekonstytucyjności wymienionych w wyroku Trybunału Konstytucyjnego przepisów ustawy lutowej nie oznacza konieczności niejako automatycznego wznowienia postępowań we wszystkich sprawach, w których były one podstawą rozstrzygnięcia co do roszczeń w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za represje związane z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Uzasadniając swoje orzeczenie, w zakresie skutków wyroku, Trybunał wskazał, że dla spraw rozpoznanych już na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej (i analogicznie na podstawie art. 11 tej ustawy) wyrok powyższy oznacza wprawdzie możliwość wznowienia postępowania, lecz pod warunkiem, że przy rozstrzygnięciu w tych sprawach nastąpiło kumulatywne ziszczenie trzech warunków:

1. zapadłe przed wyrokiem Trybunału orzeczenie wydane zostało na podstawie art. 8 ust. 1a ustawy lutowej,
2. żądanie wniosku przekraczało kwotę 25.000 zł,
3. szkoda i krzywda byłyby wyższe niż wskazana kwota 25.000 zł,

Odnosząc powyższe rozważania do realiów przedmiotowej sprawy zauważyć należy, że analiza dokumentacji procesowej znajdującej się w aktach sprawy nie pozostawia wątpliwości, że w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie za krzywdy związane z niesłusznym tymczasowym aresztowaniem S. K. w okresie od 1 lipca 1976 r. do 17 stycznia 1977 r. w sprawie Sądu Wojewódzkiego w R. o sygn. akt II K .../76, następnie uniewinnionego na mocy wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 1993 r., sygn. akt II KRN 224/92, wskazane wyżej warunki zostały spełnione.

Trafnie podniósł pełnomocnik, że z uzasadnień Sądów obu instancji wynika, że wniosek o zasądzenie uzupełniającego odszkodowania i zadośćuczynienia został oddalony, gdyż nie zachodziły ku temu przesłanki, a kwota odszkodowania jaką zasądzono pierwotnie na rzecz wnioskodawcy S. K. oraz maksymalna wysokość odszkodowania i zadośćuczynienia wskazana w art. 8 ust. 1a ustawy lutowej oceniona poprzez pryzmat przeciętnego

miesięcznego wynagrodzenia są wartościami zbliżonymi, porównywalnymi. Tak więc, podstawą oddalenia przedmiotowego wniosku, była okoliczność, że przyznana kwota odszkodowania w wysokości 50 mln. starych złotych odpowiadała w czasie jego zasądzenia kwocie 25.000 zł, tj. górnemu ustawowemu limitowi dla odszkodowań tego rodzaju (str. 2 i 3 uzasadnienia SO). Zauważyć przy tym należy, że jak podał Sąd Okręgowy w R. (str. 2 uzasadnienia) S. K. złożył w dniu 28 maja 1993 r. wniosek do Sądu o zasądzenie na jego rzecz kwoty 300 mln. starych złotych. Na rozprawie w dniu 12 czerwca 2008 r., w sprawie o sygn. akt II KO 207/08 podał, że zasądzona na jego rzecz kota 50 mln. starych złotych była dla niego zbyt niska, była kwotą „śmieszna” w stosunku do krzywd jakich doznał, walczył o kwotę wyższą, z tego też powodu uważa, że należy mu się uzupełnienie odszkodowania i zadośćuczynienia (k. 3 lv, 32). Wprawdzie dopiero w apelacji, ale pełnomocnik wniósł o zasądzenie dodatkowo kwoty 6.200 zł tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia na rzecz wnioskodawcy (k. 49).

Odczytanie intencji wnioskodawcy przez pryzmat opisanych wyżej okoliczności pozwala uznać i ten, wynikający z motywów wyroku Trybunału Konstytucyjnego, warunek za spełniony.

Wreszcie wskazać należy, na co zwrócili uwagę zarówno pełnomocnik jak i prokurator, że zniesienie górnego limitu odszkodowania i zadośćuczynienia ma zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia w odniesieniu do wysokości odszkodowania przyznanego S. K. skoro orzeczenia Sądów obu instancji opierały się m. in. na ograniczeniu kwotowym wprowadzonym uchylonym art. 8 ust 1a ustawy lutowej. W tej sytuacji, mając na uwadze, iż uprzednio dopuszczono możliwość zasądzenia świadczenia uzupełniającego, zasadnym wydaje się w toku ponownego rozpoznania sprawy ustalenie i rozważenie czy przy uwzględnieniu obecnej treści przepisów, wnioskodawca uzyskał w wyniku przeprowadzonego postępowania, należną kwotę z tytułu odszkodowania i zadośćuczynienia.

Uchylając, po wznowieniu, oba zapadłe w niniejszej sprawie orzeczenia i przekazując sprawę do rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, Sąd Najwyższy uwzględnił fakt, że to właśnie orzeczenie Sądu Okręgowego w R.

oparte zostało o niekonstytucyjny przepis art. 8 ust. 1a ustawy lutowej, zaś Sąd Apelacyjny jedynie takie rozstrzygnięcie zaakceptował. W tej sytuacji określenie należnego wnioskodawcy zadośćuczynienia wymaga ponowienia postępowania przez sąd *meriti*. Sąd Okręgowy w R. w toku ponownego rozpoznania sprawy rozważy wskazane powyżej uwagi i w oparciu o poczynione w tym zakresie ustalenia wyda decyzję procesową.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania wznowieniowego wydano w oparciu o art. 639 zd. 1 k.p.k. i art. 636 § 1 (*a contrario*) k.p.k.

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak na wstępie orzeczenia.